

*Я. Ю. Зайкова,
студентка V курсу 4 групи
факультету публічного права
та адміністрування,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, м. Харків*

РЕСОЦІАЛІЗАЦІЯ ПРИ ВІДБУВАННІ ПОКАРАННЯ У ВИДІ АРЕШТУ ТА ОБМЕЖЕННЯ ВОЛІ: ПОРІВНЯННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ

Відповідно до положень Кримінально-виконавчого кодексу України (далі – КВК) одним з основних завдань законодавства щодо відбування покарань є виправлення і профілактика асоціальної поведінки, допомога особам, звільненим від покарання, контроль і нагляд за ними. Таким чином, діяльність кримінально-виконавчих установ спрямована на ресоціалізацію – свідоме відновлення засудженого в соціальному статусі повноправного члена суспільства; повернення його до самостійного загальноприйнятого соціально нормативного життя в суспільстві.

З цією метою державою встановлюється спеціальний порядок виконання покарань: пробація, суспільно корисна праця, соціально-виховна робота, загальноосвітнє і професійно-технічне навчання, громадський вплив [1].

Розглянемо умови реалізації цієї мети щодо осіб, до яких застосовано такі види покарання як арешт та обмеження волі, й порівняємо соціальну ефективність кожного з них.

Актуальність зазначеного питання полягає у тому, що без виправлення особи, що відбула покарання, існує велика імовірність повторного вчинення нею злочинів, що ставить під сумнів політику держави щодо попередження та протидії злочинності, а також значно знижує ефективність бюджетних коштів, що були виділені для утримання осіб у місцях обмеження чи позбавлення волі.

Проаналізуємо арешт як вид кримінального покарання та його вплив на особу. Арешт вважається доволі суворим видом покарання, не дивлячись на його порівняно незначну тривалість (від 1 до 6 місяців), оскільки умови тримання осіб при арешті жорсткіші, ніж умови тримання осіб, засуджених до позбавлення волі. Як зазначає К. А. Автухов, КВК закріплює права осіб, засуджених до позбавлення волі на телефонні розмови (в тому числі й у мережі рухомого мобільного зв'язку) без обмеження їх кількості під контролем адміністрації та користування глобальною мережею інтернет. На відміну від положень глави 12 КВК України, де немає жодної згадки про можливість поширення цього права на засуджених до арешту [3].

За умов повної ізоляції при арешті особа зазнає певної деформації свідомості. Так, у наукових джерелах зазначається: «Ізоляція при арешті має дуалістичний вияв – як у фізичній, так і в духовній сферах, при цьому рівень духовної ізоляції при відбуванні арешту є дуже високим. Духовна (інтелектуальна) ізоляція засуджених до арешту значною мірою обумовлюється фізичною та реалізується через такі засоби, а саме: заборона на отримання посилок та передач (за винятком тих, у яких міститься одяг за сезоном); відсутність побачень; заборона перегляду будь-яких відеофільмів та телепередач; здійснення підбору інформації, що передається за допомогою радіо, адміністрацією арештного дому; обмеження кількості примірників книг та журналів, які дозволяється мати при собі засудженому; заборона листування між особами, що перебувають у місцях позбавлення волі, та не є родичами тощо». Наслідком цього є негативний вплив мікросередовища та найближчого оточення на правосвідомість особи. Щоб запобігти масовій деформації свідомості громадян, необхідно проводити соціальну та роз'яснювальну роботу серед осіб, що відбувають покарання у місцях позбавлення волі, з метою позитивно вплинути на їх правову свідомість [2].

Так, Є. Ю. Бараш зазначає: «Процес ресоціалізації осіб, звільнених із місць позбавлення волі, на нашу думку, має ґрунтуватися не стільки на викоріненні негативних рис характеру колишнього засудженого, скільки на формуванні в нього позитивних якостей». Проте з приводу арешту науковець вбачає, що навіть за умови засудження особи до максимального строку (шести місяців) вона не встигає повністю позбавитися набутих корисних зв'язків із суспільством та його інституціями, зазнати незворотного впливу кримінальної субкультури, тобто стати настільки десоціалізованою, щоб потребувати активної ресоціалізації [6].

Вважаємо, що ступінь соціальної дезорганізованості особи внаслідок арешту залежить від рівня її психоемоціональної стійкості. Дія на свідомість особи всіх факторів духовної та фізичної ізоляції навіть за короткий час може зробити особу соціально непристосованою до соціуму поза межами кримінально-виконавчої установи, що стане перешкодою на шляху до налагодження соціально важливих контактів.

Інший вид покарання, обмеження волі, є більш гуманним в аспекті ставлення до засудженого через перелік прав, якими він володіє (носити цивільний одяг, мати при собі портативні персональні комп'ютери та аксесуари до них, гроші, мобільні телефони та аксесуари до них, цінні речі, користуватися грошми без обмежень; відправляти листи, отримувати посилки (передачі) і бандеролі, одержувати короткострокові побачення без обмежень, а тривалі побачення – до трьох діб один раз на місяць; користуватися засобами мобільного зв'язку; одержувати правову допомогу, передбачену цим Кодексом для осіб, засуджених до позбавлення волі [1].

Однак мінімальний строк такого покарання (від 1 до 5 років) вдвічі перевищує максимальний строк засудження до арешту, що також є певним обтяженням. Додатковим обов'язком, що покладається на засуджених є праця. Не всі засуджені позитивно сприймають цю обставину. Та саме вона як ніщо інше сприяє ресоціалізації. Працюючи, особа приносить користь як суспільству, так і собі, отримуючи при цьому певний заробіток; позитивним є момент можливості бачитися та в окремих випадках проживати разом з родичами [5].

Отже, особа, з одного боку, зазнає обмежень власній волі (особливо щодо вільного вибору місця проживання та роботи), а з другого – прагне якнайскоріше позбутися цих обмежень. При сумлінному виконання особою її обов'язків до неї можуть бути застосовані певні заходи заохочення. Тому особа усвідомлює, що шляхом виконання праці та правомірного поведження у виправному центрі вона стає ближчою до статусу «вільної». На нашу думку, це формує в її свідомості позитивну суспільну установку. Крім цього, особа може отримати певну професійну орієнтацію. Вважаємо, що це дозволить їй адаптуватися у суспільстві після відбування покарання і буде альтернативою поверненню до злочинного способу життя.

У своїй роботі Т. В. Кам'янець досліджує міжнародний досвід застосування покарання у виді обмеження волі. Аналіз науковця щодо позицій країн Європи (Західної і Східної) та Латинської Америки щодо цього виду покарання свідчить, що обмеження волі є більш ефективним порівняно з тими видами покарання, що пов'язані з ізоляцією особи від суспільства. Автор також наголошує, що покарання у виді обмеження волі є більш доцільним як з точки зору гуманізації суспільства, так і з точки зору економії бюджетних коштів. А ефективність щодо запобігання повторному вчиненню особою злочинів полягає у позитивному впливі на неї заходів дисципліни та формування сумлінного ставлення до праці [4].

Таким чином, покарання у виді обмеження волі є більш орієнтованим на ресоціалізацію, ніж арешт. Це не виключає дієвості арешту і його більшої обумовленості за певних обставин. Однак, наслідком арешту є деформована правосвідомість особи, що зазнала подібної ізоляції, тому необхідно створити дієві інститути для соціальної адаптації таких осіб.

Список літератури

1. Кримінально-виконавчий кодекс України від 11.07.2003 № 1129-IV // Офіц. сайт Верхов. Ради України.
2. Автухов К. А. До питання ізоляції засуджених при виконанні покарання у виді арешту / К. А. Автухов // Право і Безпека. – 2011. – № 1. – С. 163-167. – 14 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pib_2011_1_37
3. Автухов К. А. До питання обмеження застосування арешту / К. А. Автухов // Форум права. – 2011. – № 1. – С. 11–14 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2011-1/11akaoza.pdf>
4. Кам'янець Т. В. Інститут обмеження волі: міжнародний досвід / Т. В. Кам'янець // Часоп. Київ. ун-ту права 2010/4 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/23721/73-Kamyanets.pdf?sequence=1>
5. Пономаренко О. Обмеження волі як вид покарання в Україні: історичний аспект (XX–XXI століття) / О. Пономаренко // Наук. часоп. Нац. акад. прокуратури України. – 2014. – № 1. – С. 132–138 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.chasopysnapu.gp.gov.ua/chasopys/ua/pdf/1-2014/132-ponomarenko.pdf>
6. Бараш Є. Ю. Кримінологічні засади ресоціалізації засджених до тривалих строків покарання / Є. Ю. Бараш // Наук. вісн. Нац. акад. внутр. справ 2016. – № 4 (101) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.naiiu.kiev.ua/scientbul/images/documents/vupysk-4-2016/ukr/10.pdf>

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО**

**КАФЕДРА КРИМІНОЛОГІЇ
ТА КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОГО ПРАВА**

***ПЕРСПЕКТИВИ РЕФОРМУВАННЯ
КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ СИСТЕМИ
УКРАЇНИ***

*Матеріали круглого столу
студентів, аспірантів, молодих учених*

(4 квітня 2017 року, м. Харків, Україна)

ТОМ 1

Харків
2017

УДК 343.8
ББК 67.309 (4УКР)

Організаційний комітет:

Гетьман А. П. – голова організаційного комітету, проректор з наукової роботи Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, доктор юридичних наук, професор, академік Національної академії правових наук України;

Головкін Б. М. – заступник голови організаційного комітету, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого;

Ткачова О. В. – відповідальний секретар, кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого;

Автухов К. А. – кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого;

Таволжанський О. В. – кандидат юридичних наук, асистент кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Перспективи реформування кримінально-виконавчої системи України: матеріали круглого столу студентів, аспірантів, молодих вчених (4 квітня 2017 року, м. Харків): в 2т. / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого; за ред. А.П. Гетьмана, Б. М. Головкіна та інш. – Харків : Юрайт, 2017. – Т1 ., – 251 стр.
ISBN – 978-966-2740-95-0

У збірник увійшли наукові доповіді та тези виступів учасників круглого столу, присвяченого перспективам реформування кримінально-виконавчої системи України.

Матеріали подані в авторській редакції.

The collection made scientific reports and abstracts of the participants of the round table devoted to the prospects of reforming the penal system of Ukraine. Materials for were presented by the authors.

ISBN – 978-966-2740-95-0

УДК 343.8
ББК 67.309 (4УКР)

© Гетьман А.П., Головкін Б.М. та інш., 2017
© “Юрайт”, 2017

ЗМІСТ

Андрєєв Є. О.	Гуманізація кримінально-виконавчого законодавства.....	3
Атрєп'єва М. Р.	Актуальні проблеми виконання та відбування покарань у місцях позбавлення волі.....	7
Біленький Д. В.	Перспективи реформування кримінально-виконавчої системи України: щодо внесення змін до «Закону Савченко».....	10
Бойко В. О.	Поняття «злісне порушення встановленого порядку відбування покарання»: спірні моменти.....	13
Борох Ю. О.	Реалізація принципу справедливості під час відбування покарання.....	16
Бумба О. А.	Пробачія та стан упровадження в Україні.....	19
Васюк О. О.	Проблемні питання виконання покарання у виді штрафу.....	23
Вручинський Д. Г.	До питання визначення законного інтересу засуджених.....	28
Гавенко Т. Ю.	Проблеми виконання покарання у виді довічного позбавлення волі.....	31
Герасименко С. С.	Спонування засуджених до зразкової поведінки: метод «батоба» чи «пряника»?.....	35
Горшкова Я. С.	Про деякі проблемні питання, що виникають під час виконання покарання у вигляді штрафу.....	39
Дейнека П. В.	Перевищення меж при застосуванні заходів фізичного впливу в установах виконання покарань.....	43

Дорощенко К. В.	Відповідальність за несплату або ухилення від сплати штрафу.....	45
Дубанич М. Ю.	Правовий статус засуджених: до питання конституційного забезпечення права на працю засуджених до позбавлення волі.....	47
Дубровін С. І.	Використання категорії «ресоціалізація» стосовно неповнолітніх засуджених: окремі аспекти.....	50
Євтушенко Д. О.	Процес ресоціалізації неповнолітніх, звільнених з установ виконання покарання.....	53
Загурська А. В.	Щодо права засуджених на листування..	56
Зайкова Я. Ю.	Ресоціалізація при відбуванні покарання у виді арешту та обмеження волі: порівняння ефективності.....	60
Зосіч М. Ю.	Звільнення від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають малолітніх дітей.....	64
Кирилюк С. О.	Надання державній кримінально-виконавчій службі слідчих функцій.....	68
Кишеня В. С.	Наглядова пробація у Сполучених Штатах Америки. Перспективи застосування іноземного досвіду в Україні.....	72
Клименко С. С.	Проблемні питання звільнення від відбування покарання вагітних жінок.....	75
Клімашевський В. Д.	Проблемні питання процедури помилування в Україні.....	79
Коваль В. В.	Перспективи створення подвійної системи регулярних пенітенціарних інспекцій в	

	Україні з урахуванням досвіду зарубіжних країн.....	83
Козаченкова Д. С.	Щодо законних інтересів як елементу правового статусу засуджених.....	87
Козачок М. М.	Проблеми виправлення та ресоціалізації засуджених.....	89
Козій Н. А.	Введення інституту приватного виконання рішень.....	92
Крячко Л. Ю.	Особливості правового регулювання користування засудженими глобальною мережею Інтернет.....	96
Кудрявцева В. В.	Умови праці засуджених до позбавлення волі: деякі питання	100
Левандовська І. В.	Громадські роботи: міжнародний досвід і Україна.....	103
Левіна О. О.	Тактика виявлення осіб, схильних до суїциду. Профілактика суїцидів серед засуджених та осіб, взятих під варту...	107
Лисенко О. Е.	Розбіжності у визначенні поняття «громадські роботи» за Кримінальним та Кримінально-виконавчим кодексами України.....	110
Лукашова Є. В.	Соціально-виховна робота із засудженими (мета та способи).....	115
Малиш С. С.	Окремі аспекти соціально-виховної роботи з неповнолітніми, засудженими до позбавлення волі.....	119
Мартинюк Н. В.	Прихована проблема відповідальності осіб за ухилення від відбування покарання у виді громадських робіт.....	123
Масловська Ю. Ю.	Працевлаштування осіб, звільнених з місць позбавлення волі: окремі аспекти..	126
Мельник М. Г.	Застосування фізичного впливу,	

	спеціальних заходів, зброї до засуджених.....	129
Мешков С. В.	Ресоціалізація неповнолітніх засуджених.....	132
Мироненко А. А.	Міжнародний досвід пробації.....	134
Моржановська А. І.	Право на користування Інтернетом засуджених, які відбувають покарання, пов'язані з позбавленням волі.....	138
Насібулліна Н. Р.	Цілі покарання.....	141
Носач Є. О.	Досудова пробація як елемент оновлення системи юстиції України.....	146
Павельчук Д. А.	Виховання та перевиховання засуджених до позбавлення волі.....	147
Павленко В. О.	Чи можливе виправлення осіб, засуджених до довічного позбавлення волі?...	151
Павлуцька В. І.	Цілі покарання та кримінально-виконавчого законодавства.....	154
Пастушок Б. М.	Виправлення і ресоціалізація засуджених.....	157
Певень М. М.	Проблеми здійснення процедури помилування в Україні.....	160
Пищик К. О.	Спірні питання запровадження слідчих підрозділів Державної кримінально-виконавчої служби.....	163
Рева Н. М.	Щодо питання застосування громадських робіт.....	166
Романченко Д. І.	Щодо питання про міжнародно-правові правила поведіння із неповнолітніми засудженими.....	169

Руденко А. М.	Діяльність громадських організацій та їх вплив на кримінально-виконавчу систему України.....	173
Самойленко М. С.	Проблемні питання оцінки ефективності роботи органів і установ виконання покарань.....	177
Святокум А. Ю.	Запровадження центрів пробації для неповнолітніх осіб.....	181
Сергієнко В. М.	Місце суспільно корисної праці в системі заходів ресоціалізації засуджених до позбавлення волі	184
Синявський М. А.	Виправлення засуджених до позбавлення волі : міф чи реальність?...	189
Слюсар Д. Ю.	Впровадження приватних установ виконання покарання в Україні.....	192
Смиковська А. М.	Місце духовної та благодійної опіки церков у системі виховного впливу на засуджених осіб.....	194
Тарапунець В. В.	Загальна характеристика покарання у виді виправних робіт та відмежування його від виправних робіт як адміністративного стягнення.....	197
Тертична А. А.	Інститут пробації: необхідність подальшого впровадження в Україні.....	201
Ткачова А. С.	Виконання покарання у виді арешту: проблемні питання.....	204
Ткачук А. О.	Право засуджених на користування глобальною мережею Інтернет – нові можливості для ресоціалізації та соціальної адаптації засуджених.....	207
Федорець А. Є.	Інститут закінчення строків давності виконання обвинувального вироку як підстава для звільнення особи від	

	відбування покарання.....	210
Хакімова М. Т.	Порівняльний аналіз застосування заходів безпеки в установах виконання покарань України та Естонії.....	21
Харченко Я. Є.	Щодо питання реалізації досудової пробації 17 в Україні.....	
Шевченко А. І.	Кримінально-виконавча характеристика засудженої особи.....	221
Шпарага Д. Ю.	Умовно-дostroкове звільнення від відбування покарання.....	225
Штефан Є. О.	Форми впливу соціально-виховної роботи на засуджених до довічного позбавлення волі.....	290
Штокало Т. В.	Соціально-виховна робота із засудженими до позбавлення волі.....	233
Шутов Д. К.	Деякі проблеми покарання у виді виправних робіт.....	236
Шутова Л. М.	Міжнародно-правовий аспект виконання громадських робіт.....	239
Ярова А. В.	Громадський вплив як засіб ресоціалізації засуджених.....	243

Наукове видання

***ПЕРСПЕКТИВИ РЕФОРМУВАННЯ
КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ СИСТЕМИ
УКРАЇНИ***

*Матеріали круглого столу
студентів, аспірантів, молодих учених*

(4 квітня 2017 року, м. Харків, Україна)

Відповідальний за випуск: Головкін Б. М.

Підп. до друку 26.05.2017. Формат 60x84¹/₁₆. Папір офсетний.

Друк: ризограф. Ум. друк. арк. 17,5. Облік.-вид. арк. 12,93.

Тираж 30 прим. Зам. № 114911. Ціна договірна.

Друкарня «Аладдин-Принт»

61023, м. Харків, вул. Сумська, 4, оф. 8

Тел.: (057) 764-72-11 <http://aladdin-print.ua>

Свідоцтво про державну реєстрацію В00 № 966600 від 28.03.2003 р.